

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра філософії та політології**

Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять з освітньої
компоненти

"РЕЛІГІЄЗНАВСТВО"

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 03 Гуманітарні науки
спеціальності 032 Історія та археологія

Укладач: Олег СОКОЛОВСЬКИЙ

**ЖИТОМИР
2024**

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
протокол № 20 від 25.10.2024 р.*

Рецензенти:

Костянтин ВЕРГЕЛЕС – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова;

Андрій КОБЕТЯК – доктор політичних наук, доцент кафедри філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка

Вікторія МЕЛЬНИЧУК – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри суспільних наук Поліського національного університету

Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять з освітньої компоненти "Релігієзнавство" для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія / уклад. О. Соколовський. Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 34 с.

Видання підготовлене з метою надати методичну допомогу здобувачам спеціальності 032 Історія та археологія у вивченні освітньої компоненти "Релігієзнавство". Методична розробка містить опис і структуру освітньої компоненти, плани семінарських занять, питання для обговорень і самоперевірки, завдання для самостійної роботи, список літератури для підготовки до занять, критерії оцінювання знань здобувачів, орієнтовні залікові питання.

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка
УДК 101

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис освітньої компоненти.....	6
Інформаційний опис освітньої компоненти	7
Структура освітньої компоненти.....	11
Плани семінарських занять.....	12
Критерії для оцінювання знань здобувачів.....	24
Контрольні питання до заліку	29
Рекомендована література.....	30

ВСТУП

Освітня компонента "Релігієзнавство" вивчає історію, теорію та концептуальні засади такого культурного феномену як релігія у розрізі історичного, культурологічного та філософського аналізу. Курс акцентує увагу на об'єктивні закономірності виникнення, становлення та функціонування релігій у світі та аналіз їх ідейної, смислової та культової наповненості, структурні особливості в аспектах ретроспективи та перспективи можливого розвитку. Основними аспектами компоненти є визначення ролі та місця релігії у духовному житті людини та її впливу на формування особливостей національних культур, дослідження багатогранності проявів в соціальній різноманітності світу, зокрема релігійних реалій сьогодення, що сприяє формуванню високого інтелектуального рівня знань студентів. Безпосередньо увагу приділимо теоретичним основам досліджень, поступу методики ведення досліджень, їх проблематики, розширення джерельної бази, методи осмислення і критики джерел.

Метою викладання освітньої компоненти "Релігієзнавство" є оволодіння знаннями за допомогою всіх наукових дисциплін, які вивчають релігію як соціально-духовне явище, як культурологічний феномен людства. Дозволяє студентам здобути необхідні систематизовані знання з філософії, соціології, психології та історії релігії, зрозуміти основні функції релігії як специфічної форми суспільної свідомості, важливого соціально-історичного феномена. саме тут студенти мають змогу вивчити причини виникнення, еволюції та існування релігії, ідеологію і культ, типологію світових релігій і дізнатись про участь міжнародних релігійних організацій в екуменічному і миротворчому рухах сучасності, а також ознайомитись з основними положеннями українського законодавства про свободу совісті громадян.

Основними **завданнями** вивчення освітньої компоненти "Релігієзнавство" є розуміння самого феномену релігії як явища суспільного буття; ґрунтовне засвоєння основних понять дисципліни, методів дослідження релігії, основних причин її виникнення, системи структурних елементів та функцій релігії у суспільстві; вивчення еволюції та напрямів релігійних вірувань; оволодіння знаннями в одній із важливих галузей світової і вітчизняної культури; добровільне і свідоме визначення власної світоглядної позиції, духовних інтересів та ціннісних орієнтацій; розуміння сутності ідеології утвердження й спростування релігії; вміння грамотно і толерантно проводити світоглядний діалог, навчитися розуміти інших людей, незалежно від їх ставлення до релігії.

Здобувач повинен знати:

- особливості предмету релігієзнавства, його місце в системі гуманітарного знання;
- основний зміст усіх розділів, ґрунтовні положення релігієзнавства, основні поняття;

- основні концепції дослідження релігії, їх можливості;
- сутність і значення релігії в духовно-культурному житті особистості;
- про міжнародні релігійні організації та їх участь в екуменічному, миротворчому, екологічному русі;
- історію і сучасний стан релігій в Україні;
- конституційні гарантії та правове регулювання свободи совісті в Україні і за кордоном.

Здобувач повинен вміти:

- обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії в житті людини;
- розуміти й об'єктивно оцінювати різноманітні релігії, аналізувати їх, знаходити в них спільне й відмінне;
- застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань, при розробці правових документів щодо релігії та церкви;
- вдаватися до діалогу та співробітництва між невіруючими і віруючими різних конфесій як засобу досягнення консенсусу, громадянської злагоди в суспільстві.

Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –4	03 Гуманітарні науки	Вибіркова	
	032 Історія та археологія		
Модулів –1	Історія та археологія	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 120		III	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,9 самостійної роботи студента – 4,6	Перший (бакалаврський)	18 год.	6 год.
		Практичні/Семінарські	
		22 год.	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		80 год.	106 год.
		Індивідуальна робота	
		-	-
Вид контролю: залік			

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль 1. Релігія як соціально-духовне явище. Світові релігії та вільнодумство.

Тема 1. Предмет релігієзнавства. Релігія як соціально-духовне явище.

Понятійно-категоріальний апарат релігієзнавства. Загальнофілософські, конкретно-наукові, релігієзнавчі поняття та категорії.

Релігієзнавство як наука. Структура релігієзнавства. Предмет релігієзнавства. Світські релігії. Громадянські (цивільні) релігії. Об'єкт релігієзнавства. Структурні системи релігієзнавства. Методи та принципи дослідження релігії. Розгляд релігії, релігійної філософії, вільнодумства в контексті розвитку духовної культури. Аналіз світоглядних питань крізь призму буття людини. Терпимість, толерантність, діалог релігійного і нерелігійного світоглядів.

Виникнення релігії та її джерела. Соціальні, гносеологічні, онтологічні та психологічні причини виникнення релігії. Етапи розвитку пізнання: чуттєве, абстрактне, логічне, мислення, практика.

Релігія як система структурних елементів. Релігійна свідомість. Основні аспекти релігійної свідомості: релігійні погляди, релігійні почуття, релігійний смисл. Релігійний культ. Культова система. Релігійні організації. Основні типи релігійних організацій. Функції релігії, церкви.

Тема 2. Історична еволюція релігій світу. Релігії первісного суспільства.

Термін «релігія». Теорії походження релігії.. Природні і штучні релігії. Конфесійні релігії. Автохтонні релігії. Паралогічне мислення. Прамонотеїзм. Деміург. Антропоморфізм. Антропатизм. Політеїзм. Генотеїзм. Демонізм. Політеїзм конфесійний. Деїзм. Монотеїзм. Діспенсационалізм. Двовір'я. Постмодерне бачення релігії.

Первісні форми релігії. Міфологія (космологія, космогонія, теогонія) та демонологія. Аніматизм. Анімізм. Фетишизм. Тотемізм. Анімалізм. Магія. Первісне чаклунство та знахарство як форма релігії.

Родоплемінні релігійні культури. Тотемізм, землеробські культури пізнього матриархату. Шаманізм як форма релігії патріархату.

Тема 3. Народні релігії.

Етнічні релігії та їх загальна характеристика. Релігії народів Месопотамії і Передньої Азії. Релігія Шумеру і Аккаду. Релігії Вавилону, Ассирії і Еламу. Месопотамський культ і астрологія. Релігія хетів. Фінікійська релігія. Халдейська релігія Урарту.

Релігія Єгипту. Рання єгипетська релігійність. Солярні культури. Культ єгипетської релігії. Зороастризм. Початки зороастризму і Авеста. Теологія і обряд. Історія зороастризму і зурванізм. Релігія Стародавньої Греції. Хтонічні боги і титани. Олімпійська релігія. Грецькі містерії.

Релігії етрусків і римлян. Етруські божества. Етрусська космогонія та міфологія. Культ і релігійні практики етрусків. Релігійні уявлення римлян. Духи, культ імператора і час. Духовенство і чиновники Риму.

Релігії Європи. Релігія германців і скандинавів. Релігія кельтів. Друїди. Релігія скіфів. Релігія слов'ян. Монгольське тангріанство. Неоязичницькі релігійні рухи.

Тема 4. Національні релігії. Юдаїзм.

Пізні національні релігії, їх класифікація, загальна характеристика та еволюція. Індуїзм. Веди та ведична традиція індуїзму. Джайнізм і сикхізм. Історія, конфесії, писання. Джайнська філософія і віровчення. Сикхські Гуру та історія. Віровчення, моральний кодекс і обряди сикхізму.

Конфуціанство як соціально-етичне вчення і релігія. Конфуцій, Мен-цзи, Сюнь-цзи, Дун-Чжуншу. Конфуціанські канони і неоконфуціанство. Конфуціанська релігія і сучасність. Релігійний даосизм в середньовічному Китаї. Даоська філософія. Еволюція даоської релігії. Сучасний даосизм. Японський синто. Міфологія синто. Культ синто. Історія синто.

Юдаїзм. Зародження юдаїзму. Пророки, Другий Храм, середньовіччя. ТаНаХ, Талмуд, Мідраш. Віровчення, обряд і філософія. Напрямки юдаїзму.

Тема 5. Світові релігії. Буддизм.

Передумови та історія виникнення світових релігій. Особливості та характерні риси буддизму, християнства, ісламу. Буддизм. Філософія буддизму. Будда, трипітака і ранній буддизм. Сіддгартга Гаутама Шак'ямуні. Просвітлення. Трипітака. Буддійські собори. Досектантський період. Благородні істини. Шлях восьми стадій. Моральний кодекс світських буддистів. Ступені святості буддизму: сротанна, сакритагамін, анагамін, аргант. Бодгісатва. Нірвана. Конфесії буддизму. Теравада, махаяна, ваджраяна. Дзен-буддизм. Греко-буддизм. Буддійський культ. Місця паломництва. Пагода. Священні дні.

Тема 6. Походження і еволюція християнства.

Початки християнства. Християнство в Римській імперії. Зелоти. Садукеї. Фарисеї. Есеї. Християнізація кельтів і германців. Християнство імперії франків. Християнізація слов'ян.

Католицька Церква середньовіччя. Церква і Священна Римська імперія. Хрестові походи. Західне чернецтво і лицарство. Католицька Церква новітньої епохи. Католицька реформація. Місія Католицької церкви. Католицька Церква в Новий час. Католицька Церква в Латинській Америці. Єрархія Церкви.

Церкви візантійської традиції. Константинопольська, Елладська, Олександрійська, Антіохійська Церкви. Церкви в Єрусалимі, Грузії і Купру. Церкви в Болгарії, Сербії, Румунії й Албанії. Церкви в Америці, Чехії, Польщі. Православна Церква України. Східні не-ортодоксальні Церкви. Ассирійська Церква Сходу. Вірменська Апостольська церква. Церкви олександрійської та

антіохійської традиції. Східні католицькі Церкви. Східно-сирійські та західно-сирійські Католицькі Церкви. Католицькі Церкви в Африці та Вірменії. Східні Католицькі Церкви на Балканах.

Протореформація. Вальденси. Джон Вікліф і Ян Гус. Німецька реформація і лютеранство. Мартін Лютер. Розвиток лютеранського богослов'я. Сучасне лютеранство. Швейцарська реформація і кальвінізм. Цюріхська і страсбурзька реформація. Женевська реформація. Пресвітеріани, пуритани, індепенденти. Становлення віровчення і сучасність. Англійськ реформація і англіканство. Англіканство епохи Тюдорів. Англіканське Співтовариство. Англіканське віровчення і богослов'я. Радикальна реформація і неопротестантизм. Анабаптизм, меноніти, унітарії. Квакери, методисти, армія спасіння. Неохристиянські релігійні рухи.

Тема 7. Біблія – священна книга християн.

Біблія і патристика. Старий Заповіт. Палестинський та Александрійський канони Старого Завіту. П'ятикнижжя Мойсееве. Історичні книги. Пророцькі книги. Повчальні та поетичні книги. Новий Заповіт. Євангелія. Дії Святих Апостолів. Послання Святих Апостолів. Об'явлення Іоанна Богослова.

Оригінали та переклади Біблії. Таргуми. Септуагінта. Вульгата. Переклад Біблії на національні мови. Слов'янські переклади Біблії. Українські переклади Біблії.

Віра і обряд. Літургія. Літургійний рік. Святі Тайни. Західні літургійні обряди. Східні літургійні обряди. Богослов'я раннього християнства. Мужі апостольські. Апологети. Християнські письменники II-III ст. Єресі ранньої церкви. Помісні собори ранньої Церкви. Канонічні збірники III-IV ст.

Тема 8. Християнське моральне вчення.

Основи християнської моралі. Основні риси християнської моралі: її тісний зв'язок з віровченням, догмами, культовою практикою. Особливості християнського розуміння таких моральних принципів, як добро і зло, смирення і покірність, каяття і спокута. Зміст еталонів моральної поведінки, морального ідеалу. Зміст Десяти Заповідей Божих (Декалогу). Роль Нагірної проповіді Ісуса Христа у формуванні християнського морального вчення. Сутність Дев'яти заповідей Блаженства та їх відмінність від Декалогу. Заповідь Любові як ядро християнської моральної доктрини.

Тема 9. Іслам.

Історія ісламу. Халіфський реформаторський рух. Араби і Пророк Мугаммед. Праведні Халіфи. Омеяди, Аббасиди, Османи. Іслам сьогодні. Панісламізм. Віровчення і святині ісламу. Шість догм ісламу. Коран і Сунна. Стовпи ісламу. Фікх і шариат. Культ.

Конфесії та мазгаби ісламу. Суніти і сунітські мазгаби. Шиїти і джафаритський мазгаб. Суфізм і суфійські тарікати. Малі мусульманські конфесії. Новітні рухи в ісламі.

Філософія і богослов'я ісламу. Калам. Східна фальсафа та ішракізм Сухраварді. Андалузька фальсафа. Салафія і ваггабізм.

Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті громадян.

Поняття атеїзму в сучасній науці. Вільнодумство. Вільнодумство народне. Джерела атеїзму. Походження атеїзму. Історія атеїзму. Марксистський атеїзм. Християнський атеїзм. Атеїзм практичний (атеологія, гомобуттелогія, гомовіталогія). Свобода совісті і віросповідань. Правові основи свободи совісті, релігії та релігійних організацій. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві років незалежності.

Релігійна свобода: природа, правові і державні гарантії. Гуманізм і демократизм законодавчих ініціатив у сфері свободи совісті. Мас-медіа, школа і Церква як суспільні фактори утвердження свободи віросповідання. Свобода релігії та національна ідентичність. Міжконфесійні відносини в умовах суспільно-політичних трансформацій. Законодавство України про свободу совісті – європейські стандарти та українські реалії. Державно-церковна політика в Україні як фактор формування громадянського суспільства.

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Всього	У тому числі					У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Релігія як соціально-духовне явище. Світові релігії та вільнодумство											
Тема 1. Предмет релігієзнавства. Релігія як соціально-духовне явище	12	2	2		8						
Тема 2. Історична еволюція релігій світу. Первісні вірування	13	2	2		7						
Тема 3. Народні релігії	13	2	2		7						
Тема 4. Національні релігії. Юдаїзм	12	2	2		8						
Тема 5. Світові релігії. Буддизм	12	2	2		8						
Тема 6. Походження і еволюція християнства	12	2	4		8						
Тема 7. Біблія – священна книга християн	12	2	2		8						
Тема 8. Християнське моральне вчення	12	2	2		8						
Тема 9. Іслам	12	2	2		8						
Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті громадян	10		2		8						
Разом за модулем 1	120	18	22		82						
Усього годин	120	18	22		80						

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ з освітньої компоненти "Релігієзнавство"

Семінар 1. Предмет релігієзнавства. Релігія як соціально-духовне явище.

План:

1. Основні причини виникнення релігії.
2. Структура релігії.
3. Концепції релігії.
4. Основні функції релігії у суспільстві.

Основні поняття і категорії: релігія, атеїзм, релігійна свідомість, богослов'я, теологія, релігійна ідеологія, релігійна психологія, пастор, паства, догматика, екзегетика, патрологія, патристика, релігійний культ, релігійні організації, конфесія.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Що таке релігія?
2. Що таке релігійна свідомість?
3. Що таке релігійна віра?
4. Чим зумовлена поява різноманітних концепцій тлумачення релігії?
5. У чому виявляються спільні риси різних типів релігійних організацій?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
3. Еліаде М. Пошуки. Історія та смисл в релігії років. Перекл. з англ. Анни Марії Басаурі Зюзіної. Київ: Дух і Літера, 2019. 256 с.
4. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
5. Колодний А. Феномен релігієзнавства. Монографія. Київ: Інтерсервіс, 2020. 248 с.
6. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
7. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
8. Релігії світу: Пер. з франц. П. Балта, Ж. Боттеро, К. Шадефо та ін. К.: Махаон Україна, 2005. 260 с.
9. Роль релігії у сучасних суспільних процесах: навч. посіб. [О. В. Паньків та ін.; за заг. ред. доц. О. В. Паньків]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 266 с.
10. Чорнецький Я. Я. Релігієзнавство: Теоретично-практичний курс: Навч. Пос. К., ВД "Професіонал", 2005. 544 с.

11. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том перший. 2019. 496 с.
12. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.

Семінар 2. Історична еволюція релігій світу. Первісні вірування.

План:

1. Первісні форми релігії як вираз архаїчних соціальних структур.
2. Первісні вірування чуттєво-надчуттєвого типу.
3. Землеробський культ і шаманство.
4. Магія у первісному світі.

Основні поняття і категорії: фетишизм, тотемізм, магія, анімізм, анімалізм, аніматизм, культ предків, землеробський (аграрний) культ, шаманізм, культ вождів, табу.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. В чому особливість релігій первісного суспільства?
2. Як проявляються первісні вірування в сучасних релігіях?
3. Які різновиди магії ви можете назвати?
4. Які особливості шаманства характеризують його як релігію доби патріархату?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Еліаде М. Пошуки. Історія та смисл в релігії років. Перекл. з англ. Анни Марії Басаурі Зюзіної. Київ: Дух і Літера, 2019. 256 с.
3. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
4. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
5. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
6. Чорнецький Я. Я. Релігієзнавство: Теоретично-практичний курс: Навч. Пос. К., ВД "Професіонал", 2005. 544 с.
7. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том перший. 2019. 496 с.
8. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.

Семінар 3. Народні релігії.

План:

1. Загальна характеристика національних релігій.
2. Ранні національні релігії:
 - Релігія стародавнього Єгипту
 - Релігія Стародавньої Месопотамії (Дворіччя, Межиріччя)
 - Релігія Стародавньої Греції

Релігія Стародавнього Риму

3. Пізні національні релігії:

Зороастризм

Індуїзм

Конфуціанство

Даосизм

Основні поняття і категорії: політеїзм, монотеїзм, теїзм, жрецтво, поховальний культ, релігійна терпимість, культ героїв, імператорський культ, Авеста, принцип гуманності, концепція «Неба», дао, дхарма, сансара, мокша, атман, брахман, реінкарнація.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Назвіть характерні риси ранніх та пізніх національних релігій.
2. Яка різниця між політеїзмом і монотеїзмом?
3. Дайте коротку характеристику релігійним системам стародавніх Єгипту, Месопотамії, Індії, Греції, Риму.
4. Особливості індуїзму, конфуціанства, даосизму, зороастризму.
5. В чому полягає історична еволюція релігій?
6. В історії релігій охарактеризуйте основні підходи дослідження релігій.

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
3. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
4. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
5. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
6. Релігії світу: Пер. з франц. П. Балта, Ж. Боттеро, К. Шадефо та ін. К.: Махаон Україна, 2005. 260 с.
7. Роль релігій у сучасних суспільних процесах: навч. посіб. [О. В. Паньків та ін.; за заг. ред. доц. О. В. Паньків]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 266 с.
8. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення. Пер. з англ. В. Пунько. Київ: Форс Україна, 2021. 464 с.
9. Саух Ю. Філософія буддизму. Глобалізаційний вимір: монографія. Київ : МП Леся, 2009. 223 с.
10. Чорнецький Я. Я. Релігієзнавство: Теоретично-практичний курс: Навч. Пос. К., ВД "Професіонал", 2005. 544 с.
11. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том перший. 2019. 496 с.
12. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.

Семінар 4. Національні релігії. Юдаїзм.

План:

1. Становлення юдейської монотеїстичної релігії.
2. Священні книги юдаїзму. Основи іудейського віровчення.
3. Особливості культу в юдаїзмі.
4. Напрями, течії в юдаїзмі.

Основні поняття і категорії: Ягве, хапіру, євреї, месія, Ханаан, Тора, Невіім, Кетувім, Книга Пророків, ТаНаХ, Талмуд, Мішна, Гемара, книжники, масорети, синагога, хасидизм.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Як позначилася історична доля єврейського народу на процесі формування та особливостях іудаїзму?
2. Що спричинило поділ іудаїзму на напрями і течії?
3. У чому виявився вплив іудаїзму на виникнення християнства?
4. Чим суттєво відрізняється іудейський монотеїзм від політеїстичних релігій?
5. Назвіть основні ідеї іудаїзму.
6. В чому вплив іудаїзму на появу християнства?
7. Охарактеризуйте основні етапи розвитку іудаїзму в Україні.
8. Проаналізуйте формування єврейської нації та становлення єврейської держави.
9. Визначить головні ідеї юдейських священних книг Тори, ТаНаХу, Талмуда та рабинської літератури.
10. З'ясуйте особливість юдейських свят та обрядів, зокрема обрізання, ритуальне обмивання, Рош-Гашана (свято Нового року), Йом Кіпур (день Спокути), Суккот (кущі), Ханука, Пурим, Песах, шабат.

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Еліаде М. Пошуки. Історія та смисл в релігії років. Перекл. з англ. Анни Марії Басаурі Зюзіної. Київ : Дух і Літера, 2019. 256 с.
3. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
4. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
5. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
6. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення. Пер. з англ. В. Пунько. Київ: Форс Україна, 2021. 464 с.
7. Чорнецький Я. Я. Релігієзнавство: Теоретично-практичний курс: Навч. Пос. К., ВД "Професіонал", 2005. 544 с.

8. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том перший. 2019. 496 с.
9. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.

Семінар 5. Світові релігії. Буддизм.

План:

1. Історія виникнення буддизму.
2. Буддійська традиція про засновника буддизму Сіддхартту Гаутаму.
3. Священні буддійські тексти. Віровчення буддизму.
4. Особливості буддійського культу.

Основні поняття і категорії: тхеравада, хінаяна, махаяна, ваджраяна, Будда, бодхисатва, пракриті, пурушу (пуруша), сансара, нірвана, "Чотири шляхетні (благородні) істини", сутра, карма, дхарма, мантра, медитація.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Які причини виникнення буддизму?
2. Проаналізуйте найхарактерніші особливості постаті Будди.
3. Як чотири благородні істини узагальнено викладають буддистський погляд на людське життя?

Що було в релігійному вченні Сиддхартхи Гаутами спільного з брахманізмом і джайнізмом? Що відмінного?

5. Хто були перші учні Будди і як вони практикували буддизм?
6. Які були причини розквіту і занепаду буддизму в Індії?
7. Порівняйте і співставте погляди на Будду в буддизмі тхеравади і махаяни.
8. Як буддизм розглядає проблему життя як страждання?
9. У чому полягає релігійно-філософський зміст буддійської концепції спасіння?
10. Якими спільними і відмінними рисами характеризуються основні течії буддизму?
11. У чому виявляється вплив буддизму на духовне життя, культури народів світу?

Література:

13. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
14. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
15. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
16. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
17. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.

18. Релігії світу: Пер. з франц. П. Балта, Ж. Боттеро, К. Шадефо та ін. К.: Махаон Україна, 2005. 260 с.
19. Роль релігії у сучасних суспільних процесах: навч. посіб. [О. В. Паньків та ін.; за заг. ред. доц. О. В. Паньків]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 266 с.
20. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення. Пер. з англ. В. Пунько. Київ: Форс Україна, 2021. 464 с.
21. Саух Ю. Філософія буддизму. Глобалізаційний вимір: монографія. Київ : МП Леся, 2009. 223 с.
22. Чорнецький Я. Я. Релігієзнавство: Теоретично-практичний курс: Навч. Пос. К., ВД "Професіонал", 2005. 544 с.
23. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василіян "МІСІОНЕР", 2019. Том перший. 2019. 496 с.
24. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.

Семінар 6. Походження і еволюція християнства.

План:

1. Історія виникнення християнства.
2. Історичні, міфологічні, євангельські концепції особистості Ісуса Христа.
3. Розкол 1054 року: причини і наслідки.
4. Формування основних напрямів християнства: католицизму, православ'я, протестантизму.

Основні поняття і категорії: докетизм, євангелізм, Старий Завіт, Новий Завіт, Біблія, Месія, Логос, Свята Трійця, догмат, Апокаліпсис, Символ віри, анафема, католицизм, православ'я, протестантизм, унія, старообрядництво, лютеранство, кальвінізм, англіканство, баптизм, адвентизм, п'ятдесятництво, свідки Єгови.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Які причини виникнення християнства?
2. У чому виявлявся кризовий стан напередодні виникнення християнства?
3. Якими були характерні риси елліністичного світогляду?
4. Ідеї яких філософських шкіл вплинули на формування християнства?
5. Які східні містеріальні культу вплинули на формування християнства?
6. Яким було становище Палестини під пануванням Риму?
7. Які догмати становлять основу християнської доктрини?
8. Що називають першим розколом у християнстві? В чому його відмінність від другого розколу в XVI ст.?
9. Які причини виникнення протестантизму?
10. У чому виявляються головні відмінності загальнохристиянського і протестантського віровчення і культу?
11. У чому виявляються спільні та відмінні риси конфесій раннього протестантизму?

12. Який вплив справив протестантизм на соціально-економічний розвиток світу?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
3. Денисенко М. Православна церква в Україні: століття розділень / пер. з англ. Д. Морозова, Ю. Вестель, А. Вестель. Київ: Дух і Літера, 2019. 376 с.
4. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
5. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
6. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
7. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення. Пер. з англ. В. Пунько. Київ: Форс Україна, 2021. 464 с.
8. Релігії світу: Пер. з франц. П. Балта, Ж. Боттеро, К. Шадефо та ін. К.: Махаон Україна, 2005. 260 с.
9. Роль релігії у сучасних суспільних процесах: навч. посіб. [О. В. Паньків та ін.; за заг. ред. доц. О. В. Паньків]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 266 с.
10. Саган О. Н. Єдина Українська Помісна Православна церква: суспільний запит та необхідність конституювання. К., 2016. 40 с.
11. Українська Православна Церква: віхи історії. Київ: Видавничий відділ УПЦ, 2021. 200 с.
12. Чигиринська О. О. Християнство. К.: Техніка, 2013. 156 с.
13. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василіян "МІСІОНЕР", 2019. Том третій. 2020. 856 с.
14. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.

Семінар 7. Біблія – священна книга християн.

План:

1. Історія формування Біблії. Джерела походження терміну "Біблія".
2. Структура текстів Біблії.
3. Переклади текстів Біблії.
4. Основні сюжети Старого і Нового завітів Біблії

Основні поняття і категорії: Біблос, папірус, Старий Завіт, Танах, П'ятикнижжя Мойсея (Тора), Буття, Вихід, Левіт, Числа, Второзаконня, Новий Завіт, Євангеліє від Матфея, Марка, Луки та Іоанна, Септуагінта, пешитто, Вульгата.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Які джерела християнської Біблії?

2. У чому відмінність християнської Біблії від юдейської?
3. Що таке апокрифи? Яку структуру має Біблія?
4. У чому відмінність перекладів Біблії, якими користувалися східна й західна гілки християнства?
5. Яку роль відіграла Реформація у розвитку перекладів Біблії?
6. В чому особливість сучасних перекладів Біблії?
7. Визначить особливості біблійних перекладів, а також основні проблеми перекладів різними мовами.
8. Проаналізуйте переклади християнської Біблії, які відбувалися на різних мовах (давньоєврейській, давньогрецькій, арамейській, грузинській, сирійській, вірменській, церковнослов'янській, російській, українській та ін.).

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Антологія християнства: Хрестоматія з релігієзнавства та культурології під ред. Г. Лозко. Вид-во "Мандрівець", 2013. 376 с.
3. Барщевський Т. Вступ до біблійних наук. Конспект лекцій. (2-ге видання) Львів: Свічадо, 2010. 304 с.
4. Головащенко С. І. Біблієзнавство. Вступний курс: Навч. посібник. К., 2001.
5. Докаш В. І., Лешан В. Ю. Загальне релігієзнавство. Навчальний посібник. К.: Наші книги, 2012. 356 с.
6. Жукалюк М., Степовик Д. Коротка історія перекладів Біблії українською мовою. Українське Біблійне Товариство, 2003. 176 с.
7. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. Народ. укр. акад. 5-є вид., виправ. і доп. К., 2005. 636 с.
8. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
9. Мороз Ю. Національна традиція біблійних перекладів: філософсько-релігієзнавчий аналіз: дис. ... канд. філол. наук: 09.00.11 / Житомир. держ. ун-т імені Івана Франка. Житомир, 2017. 214 с.
10. Пелікан Я. Я. Кому ж належить Біблія? Історія Святого Письма крізь століття: пер. з англ. Київ: ДУХ і ЛІТЕРА, 2011. 392 с.
11. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
12. Чорнецький Я. Я. Релігієзнавство: Теоретично-практичний курс : Навч. пос. К., ВД "Професіонал", 2005. 544 с.

Семінар 8. Християнське моральне вчення.

План:

1. Християнська етика і мораль. Біблія.
2. Мораль Старого Завіту. Декалог.
3. Морально-етичне вчення Євангелій. Нагірна проповідь Ісуса Христа.
4. Розвиток морального богослов'я.

Основні поняття і категорії: етика, мораль, світогляд, моральність, аморальність, свобода, відповідальність, духовні цінності, добро, зло, гріх, гріхопадіння, моральні принципи, декалог, Хрещення, Миропомазання, Євхаристія, Покаяння, Єлеопомазання, Рукоположення і Подружжя, хіротонія.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Розкрийте суть християнської етики та моралі.
2. Охарактеризуйте Біблію – джерело духовних та моральних цінностей.
3. Поясніть вислів: «Спочатку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово».
4. Поясніть феномен «Триєдиний Бог».
5. Розкрийте моральні основи католицизму, православ'я, протестантизму.
6. Наведіть загальнолюдські моральні цінності, які впливають на особистість, її формування і поведінку.
7. Розкрийте докази існування Бога Томи Аквінського.
8. Поясніть християнські постулати сотворення видимого і невидимого світу. Мета і зміст життя людини. Випробування свободи. Поява і розвиток зла у Всесвіті. Первородний гріх. Практичні поради у боротьбі із способами поневолення людини.
9. Проаналізуйте погляди Отців Церкви на мораль від патристики до початку схоластики.
10. Визначить особливості морального богослов'я до Тридентійського собору і після нього: зведення і підручники для сповідників; наукове відновлення моралі; моральні інституції; лаксизм і ригоризм. Моральне богослов'я в ХХ столітті. Моральна антропологія.

Література:

1. Бендик М. Християнська етика. Львів: Свічадо, 1997. 159 с.
2. Вуйчич Н. Життя без обмежень. Шлях до неймовірно щасливого життя / Нік Вуйчич; перекл. з рос. Олега Добрякова. Київ: Форс Україна, 2016. 352 с.
3. Гільдебранд Д. Етика. Львів: УКУ, 2002. 445 с.
4. Гьофнер Йозеф, Кардинал. Християнське суспільне вчення / Пер. з нім. С. Пташник, Р. Оглашений. Львів: Свічадо, 2002. 304 с.
5. Євтодюк А. В. Основи християнської етики і моралі. Конспект лекцій для студентів усіх напрямів денної форми навчання. Луцьк, 2011. 112 с.
6. Катехизм католицької церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. Жовква: Місіонер, 2002. 772 с.
7. Кияк С. Християнська етика. Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут, 1997. 240 с.
8. Козовик І. Християнська етика. Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2003. 164 с. 22.
9. Лахно А. І. Християнська етика: навч. посіб. К.: Видавництво Європейського університету, 2002. 215 с.

10. Мішель Ремері. Твіти з Богом: Великий вибух, молитва, Біблія, секс, Хрестові походи, гріх, кар'єра... / пер. з англ. Н. Стасевич. Львів: Свічадо, 2016, 444 с.
11. Святе Письмо Старого та Нового Заповіту (повний переклад, здійснений за єврейськими, арамейськими та грецькими текстами). Львів: Місіонер, 2008. 1460 с.
12. Шнакенбург Рудольф. Етичне послання Нового завіту / Пер. з нім. К.: Дух і літера, 2005. 340 с.
13. Шпідлік Т. Духовність християнського Сходу / переклад з італійської Мар'яни Прокопович. Львів: Видавництво ЛБА, 1999. 496 с.

Семінар 9. Іслам.

План:

1. Формування і поширення ісламу.
2. Коран – священна книга мусульман. Суна – Святий Переказ.
3. Віровчення ісламу.
4. Напрями, течії ісламу. Мусульманські релігійно-політичні рухи

Основні поняття і категорії: Іслам, мусульманин, Мухаммед, ханіф, Мекка, Медина, Ясріб, Коран, Суна, сунізм, шиїзм, шаріат, намаз, закят, суннат, хадж, завадж, ісламський екстремізм, ісламський фундаменталізм, ісламський тероризм.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Які причини виникнення ісламу?
2. Яку роль в ісламі відіграють Коран і Суна?
3. У чому полягав зміст проповіді Мухаммеда?
4. Яка була перша реакція на проповідь Мухаммеда і чому він переселився із Мекки в Медину?
5. У чому подібність і відмінність між сунітами і шиїтами?
6. Назвіть п'ять стовпів ісламу.
7. Які теоретичні джерела ісламу?
8. Які догмати становлять основу ісламської доктрини?
9. Яку роль у процесі виникнення і поширення ісламу відіграв пророк Мухаммед?
10. Визначить передумови формування двох основних напрямів в ісламі – сунізму та шиїзму.
11. Як ісламські релігійно-політичні рухи (ісламський фундаменталізм, ісламський екстремізм, ісламський тероризм) впливають на міжнародний клімат?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Богомолів О. Іслам і українське суспільство: соціальні та політичні аспекти / О. Богомолів, Г. Яворська та ін. К.: Вид. Інституту сходознавства НАНУ, 2004. 200 с.

3. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
4. Еспозіто Дж. Ісламська загроза. Міф чи реальність? / Пер. з англійської І. Саповського. Львів: Кальварія, 2004. 336 с.
5. Ісмагілов С. Макасид аш-Шаріа в сунітській та шиїтській традиціях: компаративний аналіз. Київ, 2021. 200 с.
6. Латигіна Н. А. Іслам: шлях крізь століття: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 360 с.
7. Лубська М. В. Мусульманське право: релігієзнавчо-правовий контекст. К.: Вид-во Київського фітосоціологічного центру, 2006.
8. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство: Посібник. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
9. Мусульманська спільнота України: інституціоналізація і розвиток / Під заг. ред. Ауліна О. А. Вінниця, 2016. 400 с.
10. Петрушенко В. Л. Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011.
11. Релігії світу: Пер. з франц. П. Балта, Ж. Боттеро, К. Шадефо та ін. К.: Махаон Україна, 2005. 260 с.
12. Роль релігії у сучасних суспільних процесах: навч. посіб. [О. В. Паньків та ін.; за заг. ред. доц. О. В. Паньків]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 266 с.
13. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення. Пер. з англ. В. Пунько. Київ: Форс Україна, 2021. 464 с.
14. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том другий. 2019. 608 с.
15. Якубович М. Іслам в Україні: історія і сучасність. Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. 264 с.
16. Якубович М. Іслам в Україні: історія і сучасність: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016, 264 с.

Семінар 10. Українське законодавство про свободу совісті громадян.

План:

1. Поняття свободи віросповідання та свободи совісті.
2. Формування та розвиток міжнародного законодавства про свободу совісті.
3. Правове регулювання державно-конфесійних відносин в Україні.
4. Конституційно-правові основи державно-конфесійних відносин.
5. Принцип свободи совісті та його реалізація в сучасних країнах світу.

Основні поняття і категорії: свобода совісті, законодавство, державно-церковні відносини, права і свободи, гарантії, конфесії, релігійні організації. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації", релігійні громади; управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, об'єднання.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Взаємозв'язок релігійних і правових норм у процесі становлення та розвитку правових відносин.
2. Типологія і види релігійних об'єднань (світові релігії, конфесії, деномінації, секти, харизматичні культури і ін.).
3. Поняття про моделі державно-конфесійних відносин та їх особливості.
4. Основні міжнародні нормативні правові акти по захисту права совісті та віросповідання.
5. Особливості законодавства про культури в країнах світу.
6. Секуляризація: її наслідки і проблеми сучасного розвитку.
7. Особливості взаємодії правової та релігійних систем в історії України.
8. Конституція України (1996) про свободу совісті та віросповідань.
9. Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» (1991).
10. Практика реалізації Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (1991): особливості та проблеми втілення в життя.

Література:

1. Биков О. М. Конституційно-правове регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання в Україні : автореф. дис. д-ра юрид. наук : 12.00.02 - К. : Ін-т законодавства ВРУ, 2012.
2. Глосарій релігієзнавця / За наук. ред. член-кор. НАПН України В.О. Балуха. – Чернівці: Наші книги, 2013. 280 с.
3. Докаш В. І. Загальне релігієзнавство: навчальний посібник. 2-ге вид., доопр., доп. Чернівці: Наші книги, 2012.
4. Андрусишин Б., Бондаренко В. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. К.: Вид-во Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 2011. 387 с.
5. Бліхар В.С. Державно-церковні відносини як експлікація дихотомії влади та суспільства у європейській філософії : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 516 с.
6. Владиченко Л. Україна та Польща: компаративний аналіз відносин між державними і релігійними інституціями : [монографія]. Канів : Родень, 2014. 368 с.
7. Киридон А.М. Держава – Церква – Суспільство: інверсна трансформація в Україні: Монографія. Київ : КСУ, 2011. 216 с.
8. Релігійний чинник у процесах націє- та державотворення: досвід сучасної України [Монографія] К. : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України, 2012. 272 с.
9. Релігія, Церква, суспільство і держава: два роки після Майдану (інформаційні матеріали). Київ : Центр Разумкова, 2016. 44 с.
10. Саган О.Н. Єдина Українська Помісна Православна церква: суспільний запит та необхідність конституювання. К., 2016. 40 с.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
<i>Задовільно</i>		60-63	E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

Підсумкова оцінка з вивчених модулів за навчальний рік (ПОМ) розраховується:

№ модулю	M _н (відсоткове значення модулю освітньої компоненти)
Модуль 1	M ₁ = 100
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є залік то залікова оцінка (ЗО) з освітньої компоненти дорівнює підсумковій оцінці з вивчених модулів (ПОМ).

$$ЗО = ПОМ$$

В основу залікової оцінки знань студента з освітньої компоненти "Релігієзнавство" враховуються такі якісні характеристики:

- глибина знань у обсязі навчальної програми;
- вміння вирішувати задачі та виконувати вправи;
- творче опанування теоретичного змісту курсу;
- обґрунтованість й аргументованість відповідей, точність визначень;
- самостійність і конструктивізм мислення.

Оцінка "**90-100 балів**" виставляється за умов, які задовольняють зазначені вище вимоги. Студент повинен правильно відповісти на теоретичні питання; правильно вирішувати задачі та виконувати вправи. За своєю формою відмінна відповідь повинна бути повною та логічною, матеріал викладатися чітко й послідовно.

Оцінка **"74-89 балів"** виставляється за умови, коли студент дає повні правильні відповіді на питання, при цьому допускає неповне висвітлення одного, з них або коли відповідь на питання потребує уточнень та доповнень; вирішує задачі та виконує вправи не повністю, або з певними помилками.

Оцінка **"60-73 балів"** виставляється за умови, коли студент дає відповідь на окремі питання, або недостатньо висвітлює теоретичні питання та допускає помилки; вирішує окремі задачі та окремі вправи, виконує вправи не повністю, або з помилками.

Оцінка **"1-59"** виставляється в тих випадках, коли відповідь не задовольняє хоча б одному з оціночних критеріїв або за рівнем повноти виявляється нижче вимог прийнятого мінімуму знань.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Під час вивчення курсу “Релігієзнавство” здобувачі виконують 1 модульну контрольну роботу. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з 3 типів завдань, що відрізняються складністю: теоретичні завдання, тестові завдання, творчі завдання.

Рівень I – стандартне застосування навчального програмного матеріалу за алгоритмами і зразками. На цьому рівні здобувачі мають знати основні релігієзнавчі терміни та поняття. Теоретичне завдання потребує обґрунтованого і повного розкриття конкретного питання. За виконання завдання здобувач може отримати від 0 до 40 балів (правильна відповідь зі змістовним обґрунтуванням – 40 балів; недостатнє обґрунтування – 35-25 балів; правильна відповідь та неправильне або відсутнє її обґрунтування – 20-5 балів; відсутність відповіді або неправильна відповідь за будь-якого обґрунтування – 5-0 балів).

Рівень II – застосування навчального програмного матеріалу в змінених і ускладнених ситуаціях. На цьому рівні здобувач повинен вміти використовувати набуті знання і вміння, аналізувати і співвідносити релігії та їх вчення, робити обґрунтовані висновки. До завдань другого рівня відносяться тестові завдання відкритого, які передбачають одну правильну відповідь. Завдання вважається виконаним правильно, якщо в бланку відповідей записано одну правильну відповідь. За виконання тестових здобувач може отримати від 0 до 30 балів (по 3 бали за кожне тестове завдання).

Рівень III – застосування програмного матеріалу в нестандартних ситуаціях. На цьому рівні здобувач повинен вміти застосовувати набуті знання і вміння до розв’язування завдань високого рівня складності на основі нестандартного підходу з обґрунтуванням власних тверджень. До завдань третього рівня відноситься аналіз доктрин чи релігійних практик, пояснення позитивних сторін та недоліків.

Розподіл балів за рівнями:

Рівень	Формат завдань	Кількість завдань	Максимальна кількість балів	
			За кожне завдання	За всі завдання
I	Теоретичне завдання	1	40	40
II	Тестове завдання відкритого типу	10	3	30
III	Творче завдання	1	30	30
Всього				100

Назва освітньої компоненти: Релігієзнавство

Модульна контрольна робота № 1

Назва модулю: Релігія як соціально-духовне явище. Світові релігії та вільнодумство

ВАРІАНТ 1

I. ЗАВДАННЯ ТЕОРЕТИЧНЕ.

Первісні форми релігії як вираз архаїчних соціальних структур.

II. ЗАВДАННЯ ТЕСТОВЕ.

1. Атеїзм – це:

- a. світоглядна концепція, згідно з якою не визнається існування надприродного
- b. один із напрямів християнства
- c. Релігійна організація зі складною, суворо централізованою та ієрархізованою системою взаємодії священнослужителів і віруючих
- d. напрям християнства

2. Теологія – це:

- a. вчення про Бога, система обґрунтування і захисту релігійного вчення про Бога
- b. священна книга давньоєгипетської релігії
- c. напрям у протестантизмі
- d. розділ філософії

3. Віра – це:

- a. стан релігійної свідомості, що виявляється у бездоказовому визнанні істинності релігійного вчення, існування надприродних сил, Абсолюту
- b. ім'я першої жінки у Біблії
- c. священна книга іудаїзму
- d. іудейське свято

4. До якого напрямку неорелігій (нетрадиційних релігій) належить Міжнародне Товариство Свідомості Крішні?

- a. орієнталістські (східні) неорелігії
- b. неоязичництво
- c. неохристиянські течії
- d. Синтетичні

5. Релігійна організація зі складною, суворо централізованою та ієрархізованою системою взаємодії священнослужителів і віруючих

- a. церква

- b. монотеїзм
 - c. Секта
 - d. Деномінація
6. *Пантеон – це:*
- a. сукупність богів однієї релігії
 - b. священна книга буддизму
 - c. священнослужитель в іудаїзмі
 - d. свято в ісламі
7. *Служитель культу у християнстві:*
- a. священик
 - b. рабин
 - c. імам
 - d. шаман
8. *Релігійно-культурна споруда мусульман, у якій відбуваються богослужіння:*
- a. мечеть
 - b. синагога
 - c. церква
 - d. собор
9. *Неорелігії, сформовані у лоні традиційного християнства, які намагалися пристосуватися до сучасності:*
- a. неохристиянські течії
 - b. орієнталістські (східні) неорелігії
 - c. саєнтологія
 - d. синтетичні
10. *Який напрям неорелігії з'явився внаслідок намагань відродити дохристиянські вірування та обрядовість?*
- a. неохристиянство
 - b. орієнталістські (східні) неорелігії
 - c. неоязичництво
 - d. синтетичні

III. Творче завдання.

Порівняйте і співставте погляди на Будду тхеравади і махаяни. Що було спільним і відмінним у релігійному вченні буддистських шкіл?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ПРЕДМЕТУ

1. Сутність і структура релігії.
2. Причини походження релігії.
3. Функції та роль релігії у суспільстві.
4. Типологія релігії. Принципи та критерії класифікація релігій.
5. Історична еволюція релігій світу.
6. Географія поширення сучасних релігій.
7. Первісні вірування. Їх прояви в сучасних релігіях.
8. Народні релігії: сутність, загальні риси.
9. Пізні національні (етнодержавні) релігії.
10. Дохристиянські вірування українського народу.
11. Світові релігії: сутність, загальні риси.
12. Новітні релігійні течії.
13. Буддизм як світова релігія.
14. Особливості буддійського віровчення.
15. Течії буддизму.
16. Буддизм у сучасному світі.
17. Іудаїзм як перша монотеїстична релігія світу.
18. Основні священні книги іудаїзму.
19. Іудейські обряди і свята.
20. Напрями, течії в іудаїзмі.
21. Історія виникнення християнства. Особливості первісного християнства.
22. Історичні, міфологічні, євангельські інтерпретації постаті Ісуса Христа.
23. Основні положення християнського віровчення.
24. Християнський культ.
25. Розкол у християнстві.
26. Історія православ'я, особливості віровчення, культу, організації.
27. Католицизм, історія, особливості віровчення і культу.
28. Реформація і виникнення протестантизму.
29. Ранній протестантизм.
30. Пізній протестантизм.
31. Основні етапи розвитку православ'я в Україні.
32. Католицизм в Україні: віхи історії.
33. Українська греко-католицька (уніатська) церква, історія і сучасний стан.
34. Протестантські організації в Україні.
35. Походження і структура Біблії.
36. Історія перекладів Біблії.
37. Біблія в Україні. Найвідоміші переклади.
38. Основні сюжети Біблії.
39. Декалог Мойсея як основа етики рабовласницького суспільства.
40. Заповіді блаженства Ісуса Христа: основний зміст моральних повчань.
41. Історичні та ідейно-теоретичні передумови виникнення ісламу.
42. Особливості мусульманського віровчення.
43. Особливості мусульманського культу.
44. Роль пророка Мухаммеда у становленні ісламу.
45. Основні мусульманські течії.
46. Мусульманські релігійно-політичні рухи.
47. Коран – священна книга мусульман.
48. Іслам в Україні, сучасні тенденції поширення.
49. Вільнодумство та атеїзм як складові культурного життя суспільства.
50. Релігійна свобода і її конституційне забезпечення в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна:

11. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією професора А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
12. Андрусин Б., Бондаренко В. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. К.: Вид-во Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 2011. 387 с.
13. Антологія християнства: Хрестоматія з релігієзнавства та культурології під ред. Г. Лозко. Вид-во "Мандрівець", 2013. 376 с.
14. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
15. Киридон А. М. Держава – Церква – Суспільство: інверсна трансформація в Україні: Монографія. Київ : КСУ, 2011. 216 с.
16. Колодний А. Феномен релігієзнавства. Монографія. Київ: Інтерсервіс, 2020. 248 с.
17. Петрушенко В. Л., Петрушенко О. П., Скалецький М. П. та ін. Релігієзнавство: Навч. пос. для студ. ВНЗ. За ред. В. Л. Петрушенко та О. П. Петрушенко. Львів "Новий світ–2000", 2011. 328 с.
18. Релігії світу: Пер. з франц. П. Балта, Ж. Боттеро, К. Шадефо та ін. К.: Махаон Україна, 2005. 260 с.
19. Роль релігії у сучасних суспільних процесах: навч. посіб. [О. В. Паньків та ін.; за заг. ред. доц. О. В. Паньків]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 266 с.
20. Саган О. Н. Єдина Українська Помісна Православна церква: суспільний запит та необхідність конститування. К., 2016. 40 с.
21. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том перший. 2019. 496 с.
22. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том другий. 2019. 608 с.
23. Шепетяк О. Історія релігій [Б. м.]: Видавництво Отців Василян "МІСІОНЕР", 2019. Том третій. 2020. 856 с.
24. Шугаєва Л. М. Релігії світу: Навч. пос.. К. Академвидав, 2011. 256 с.
25. Яроцький П. Л. Релігієзнавство: Сучасні релігійні процеси у світі й Україні. К.: Кондор, 2013. 442 с.

Допоміжна:

1. Бабій М. Ю. Державна політика щодо свободи совісті й релігій: сутність і практика // Людина і світ. 2004. № 3. С. 16–19.
2. Бліхар В. С. Державно-церковні відносини як експлікація дихотомії влади та суспільства у європейській філософії : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 516 с.
3. Бортнікова О. Г. Методологічний конструкт дослідження функціонування релігії в суспільстві // Вісн. НАДУ. 2014. № 4. С. 88–98.
4. Бондаренко В. Д. Особливості української моделі державно-церковних відносин // Державно-церковні відносини в Україні у контексті сучасного європейського досвіду : зб. наук. матеріалів. Київ: "ВП", 2004. С. 10–18.

5. Бучма О. Держава – релігія – нація: взаємодія в українському суспільстві // Релігія в контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія / За ред. Л. Филипович. К., 2009. С. 171–174.
6. Владиченко Л. Україна та Польща: компаративний аналіз відносин між державними і релігійними інституціями: [монографія]. Канів: Родень, 2014. 368 с.
7. Гаврілова Н. Релігійні пошуки молоді України // Україна релігійна. Колективна монографія. Книга друга: Прогнози релігійних процесів України. К.: Українське релігієзнавство, 2008. С. 90 – 108.
8. Єленський В. Релігійні культури і десекуляризація в Україні // Україна – 2014: Суспільно-політичний конфлікт і Церква. К. : Центр О. Разумкова, 2014. С. 61–67.
9. Луценко В. В. Нормативно-правове забезпечення державної політики України у сфері релігії. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. Вип. 3 (71). С. 77–81.
10. Релігійний чинник у процесах націє- та державотворення: досвід сучасної України [Монографія] К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України, 2012. 272 с.
11. Релігія – Світ – Україна. Колективна монографія в 3-х книгах за науковою редакцією професорів А. Колодного і Л. Филипович. Книга III: Релігійні процеси в перспективі їх виявів // Українське релігієзнавство. К., 2012. № 61. 550 с.
12. Релігія, Церква, суспільство і держава: два роки після Майдану (інформаційні матеріали). Київ :Центр Разумкова, 2016. 44 с.
13. Решетников Ю. Питання класифікації світових моделей державноконфесійних відносин // Ефективність державного управління. - 2014. Вип. 38. С. 74–84.
14. Саган О. Держава і церкви в Україні після Майдану: питання відносин // Україна 2014: Суспільно-політичний конфлікт і Церква. К.: Центр О. Разумкова, 2014. С. 68–73.
15. Саган О. Православна ідеологія : нові аспекти ХХІ століття // Наука. Релігія. Суспільство. 2010. С. 138–145.
16. Саух П. Ю. ХХ століття. Підсумки. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. К., 2009. С. 76–86.
17. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша; [пер. з англ. Олексій Панич]. К.: Дух і літера, 2013. 664 с.
18. Филипович Л. Міжнародний діалог: Україна і Європа: збірник // Державно-церковні відносини в Україні у контексті сучасного європейського досвіду: Збірник наукових матеріалів: до 40-річчя кафедри культурології НПУ ім. М. П. Драгоманова. К.: VIP, 2004. С. 155–163.
19. Чорноморець Ю. П. Відповідальність церков за майбутнє України // Україна – 2014: Суспільно-політичний конфлікт і Церква. К.: Центр О. Разумкова, 2014. С. 74–80.

20. Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. К.: Наукова думка, 2004. 560 с.

21. Якубович М. Іслам у незалежній Україні: здобутки й втрати // 25-річчя Української незалежності як історія релігійних свобод і світоглядного плюралізму: державно інституції та релігійні організації у пошуку моделей партнерства / Зб. наук. матеріалів. К.: Дух і літера, 2017. С. 275–383.

Інтернет ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe

2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.

3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua

4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять з вибіркової освітньої компоненти "Релігієзнавство" для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія

Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Ум.-дрк. арк. 2,9.
Наклад 100. Зам.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ЖТ №10 від 07.12.2004р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua